

תקציר דוח הערכת תכנית 'ספריית פיג'מה' לעידוד קריאה בגני ילדים בשנה"ל תשע"א: ממצאי הערכה מעצבת

בשנת תשע"א פעלו בחסות האגף לחינוך קדם יסודי שלוש תכניות אשר נועדו לטפח את אהבת הקריאה בגן ובבית: 'מדף הספרים הביתי שלי', 'ספריית פיג'מה' ו- 'מצעד הספרים'. בשנה זו ראמ"ה ליוותה בהערכה מעצבת את שלושת התכניות. ממצאי ההערכה המלאים מופיעים בדו"ח "הערכת תכניות לעידוד קריאה בגני ילדים בשנת הלימודים תשע"א".¹ התקציר הנוכחי מתייחס לממצאים מתוך ההערכה של תכנית "ספריית פיג'מה" בלבד.

'ספריית פיג'מה' היא תכנית חדשה במערכת החינוך שהופעלה בשנת תשע"א בכ-1560 גנים דוברי עברית. תכנית זו נועדה להנחיל לילדים אהבה לקריאה ולספרים, ולעודד דיון בערכים יהודיים בחיק המשפחה ובגן הילדים. התכנית היא פרי יוזמתה של קרן הרולד גרינספון בארצות הברית, והיא מבוססת על התכנית The PJ Library".² במסגרת התכנית חולקו תשעה ספרים לכל ילד בגן ולספריית הגן. לכל ספר מצורפת הצעה לפעילות משותפת לילדים ולהוריהם.

מחקר ההערכה נעשה תוך שילוב של שתי פרדיגמות מחקריות – כמותית ואיכותנית. במסגרת ההערכה הכמותית נאספו הנתונים באמצעות סקרים בקרב מדגם מייצג של 172 גננות (86% שיעורי השבה) ו-159 הורים (92% שיעורי השבה). כן נערכו 10 ראיונות עומק מובנים למחצה עם גננות ותצפיות בפעילות בעקבות ספר שבתכנית בגני ילדים שהפעילו את תכנית 'ספריית פיג'מה'.

להלן עיקרי הממצאים:

שביעות הרצון מהתכנית והנכונות להמשיך ולהשתתף בה - ככלל, ניכרת שביעות רצון רבה מהתכנית ונכונות להמשיך ולהשתתף בה גם בשנים הבאות: 100% מהגננות ו-95% מההורים מרוצים מהתכנית. בנוסף, 96% מהגננות ו-95% מההורים מעוניינים להמשיך ולהשתתף בתכנית. הסיבה המרכזית לשביעות הרצון ולנכונות להמשיך להשתתף בתכנית היא החשיפה לספרים ותרומת התכנית לעידוד הקריאה ולאהבת הספר בקרב הילדים. יתרונות נוספים שיוחסו לתכנית הם העשרת השפה, למידה (באופן כללי ובדגש על ערכים), קירוב בין הגן לבין ההורים ובין ההורים לילדיהם וכן העשרה של ספריית הגן ושל הספרייה הביתית.

תפיסות בדבר השפעות התכניות לעידוד קריאה בגני הילדים: מהראיונות עולה כי גם בטרם התכנית החלה לפעול, רוב הגננות הקריאו לילדים ספרים כחלק משגרת העבודה השוטפת בגן. עם זאת, בסקרים דווח על השפעות ניכרות לחיוב בעקבות הכנסתן לגן² במישורים שונים: השיפור הגדול ביותר הוא באהבה כלפי ספרים ובהנאה של הילדים מקריאתם (89% מהגננות ומההורים), במרכזיותו של הספר בחיי היום יום של הילדים (88% מהגננות ו-99% מההורים) וברמת החשיפה לכמות ולמגוון של ספרים (87% מהגננות). שיפור ניכר דווח גם בתחום טיפוח החשיבה

¹ את הדוח המלא אפשר למצוא בקישור: www.education.gov.il/rama

² נזכיר כי ההשפעות הנתפסות מוצגות כפי שהן מדווחות, ואין אפשרות להעריך את ההשפעה הלכה למעשה.

(88% מהגננות), בהעשרת השפה ואוצר המילים (89% מהגננות ו-81% מההורים) ובעיסוק בערכים יהודיים (92% מהגננות ו-75% מההורים).

יתרון מרכזי שצוין בראיונות הוא חלוקת ספר לכל ילד, מה שמאפשר לעקוב אחר הקריאה בגן, להמשיך לעסוק בספר בבית ולנהל יחסים קרובים בין הילדים להורים בבית סביב פעילות זו. כמו כן היו שציינו לחיוב את הגדלת המחויבות של הגננת לעיסוק בספר ולדרך הגשה מקצועית יותר.

שביעות רצון מהספרים שבתכנית - מהסקרים עולה כי רוב הגננות וההורים (92% מהגננות ו-94% מההורים) מרוצים מהספרים באופן כללי. על פי תפיסתם, רוב הספרים טובים ואיכותיים וגורמים הנאה רבה לילדים. מקרב הגננות, למעלה מ-80% דיווחו על רמה גבוהה של שביעות רצון מכל אחד ממאפייני הספר שנבחנו (איכות התכנים, איכות האיורים, התאמת התכנית לגיל הילד ועוד)

פעילויות בגן בעקבות הספרים בתכנית לעידוד קריאה - כמעט כל הגננות (99%) דיווחו כי הקריאו את רוב הספרים או את כולם במליאת הגן, ו-85% דיווחו כי הן שוחחו עם הילדים על ערכים, דילמות מוסריות ומורשת. שיעור נמוך יותר (אם כי עדיין גבוה - 72%) מהגננות אף דיווחו כי הן נוהגות להקריא את הספרים בקבוצות קטנות. 14% בלבד דיווחו שהן קיימו פעילויות משותפות לילדים ולהורים בעקבות הספר.

פעילויות בבית בעקבות הספרים שהתקבלו בתכנית לעידוד קריאה - הרוב המוחלט של ההורים (95%) דיווחו כי הם נוהגים להקריא בבית את רוב הספרים או את כולם (בדרך כלל יותר מפעם אחת). מלבד ההקראה, הפעילות השכיחה ביותר בבית היא שיחה על הספר בעקבות ההקראה (77% מההורים), אחריה - שיחה על ערכים, דילמות וכד' (65%), ולבסוף – פעילות יצירתית או חווייתית (17%).

39% מההורים המשתתפים ב'ספריית פיג'מה' דיווחו כי הם נוהגים להסתייע בהצעות לפעילות להורים המופיעות בספר.

אמצעים מסייעים לצורך הכנת הפעילויות בגן – בתגובה לשאלה בדבר הגורמים המסייעים לגננות בתכנון ובביצוע הפעילויות, כ-60% השיבו כי מאד סייעו להן ההצעות לפעילויות להורים המופיעות בספרים, כ-50% ציינו שנעזרו באתר האינטרנט ו-46% ציינו שהסתייעו בלמידת עמיתים.

רבות מהגננות דיווחו כי לצורך ההפעלות הן מסתמכות על ניסיון ועל היצירתיות שלהן; ייתכן כי יש מקום לפתח מנגנון שיאפשר להן לחלוק ולשתף זו את זו, כלומר למנף יותר את המנגנון של למידת עמיתים.

* * *